

VERTIMO KOKYBĖS VERTINIMAS ETNOLINGVISTIKOS IR ETNOGRAFIJOS SANKIRTOJE: TARASO ŠEVČENKOS *IRZHAVETS* VERTIMAI Į ANGLŲ KALBĄ

TARAS SHMIHER

Santrauka

Vertimo kritikos praktikoje etnografinis principas tekstui ir jo kultūrinėms vertybėms suprasti taikomas retai, nors studijuojant kultūrinę medžiagą, pvz., aplinką ir elgseną, pasiremti lingvistiniais faktais yra labai pravartu. Tokie metodai taikomi ir etnografiniuose tyrimuose, kurių tikslas – nustatyti ir įvertinti, kaip tos pačios kultūrinės vertybės perteikiamos originalo ir vertimo tekstuose. Šiame straipsnyje pristatoma ypatingos Ukrainos kultūros istorijoje asmenybės, poeto, menininko ir mąstytojo Taraso Ševčenkos (1814–1861) atvejo analizė, nes būtent jo poetiniai tekstai tapo pranašiški formuojant Ukrainos tautinės sąmonės politiką ir kuriant būsimą Ukrainos valstybę. Straipsnyje autorius analizuoja raktinius Taraso Ševčenkos poemos *Irzhavets* žodžius, kurių kultūrinės atminties daugiasluoksniškumas pateikia skaitantiems istorinę retrospektyvą, pavyzdžiui, atskleidžia besikuriančios Ukrainos valstybės santykį su Petru I-ju, parodo, jog ir praeityje būta netolygių jėgų susidūrimų, su kuriais tauta susitaikė ar juos įveikė, ir tokiu būdu skatina nacionalinę savivoką.

„Vertimas yra muziejus“ jau nebėra tik daili metafora, bet daugiasluoksnius konceptus teksto tipologijos sistemoje. Etnografinės teksto originalo ir jo vertimo santykių analizės išeities taškas – kolektyvinė atmintis kaip teksto kategorija. Kolektyvinė atmintis, panašiai kaip ir intertekstualumas, kuris grindžiamas esamų, kažkuo susijusių tekstų įvairove, padeda atsirinkti kultūrinę informaciją pagal tai, kaip ji aktualizuojama (faktiškai ar hipotetiškai) naujai sukurtame tekste. Aksiologinės vertės tekste turėtų būti interpretuojamos per įvykio simbolizavimą. Šis simbolizavimas kartu su kultūriniu suderinamumu, implikacijomis ir nesusipratimais sudaro uždarą tekstų palyginimo kriterijų sistemą. Užbaigta originalo ir vertimo tekstų lyginimo etnografinė sistema padeda interpretuoti tekstą kultūrinu požiūriu. Tokia interpretacija vertimo kritikoje yra būtina.